

PAPER DETAILS

TITLE: ÖĞRENCİLERİNİN CİNSİYETLERİNE VE ANABABA TUTUM ALGILARINA GÖRE
YALNIZLIK VE SOSYAL DESTEK DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ

AUTHORS: A Rezan ÇEÇEN

PAGES: 415-431

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/256309>

ÖĞRENCİLERİNİN CİNSİYETLERİNE VE ANABABA TUTUM ALGILARINA GÖRE YALNIZLIK VE SOSYAL DESTEK DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ*

A. Rezan ÇEÇEN**

Öz

Bu araştırmanın amacı üniversite öğrencilerinin cinsiyetlerine ve ana baba tutum algılarına göre yalnızlık ve algılanan sosyal destek düzeylerinin incelenmesidir. Araştırmanın evrenini Çukurova Üniversitesi, örneklemini ise Çukurova Üniversitesinde 2005-2006 yılında farklı fakültelerde (Eğitim, Mühendislik, İdari Bilimler, Fen Edebiyat) öğrenim gören toplam 521 öğrenci oluşturmuştur. Araştırmada cinsiyet ve algılanmış ebeveyn tutumlarının yalnızlık ve sosyal destek üzerindeki etkisi çok boyutlu varyans analizi (MANOVA) ile test edilmiştir. Uygulanan MANOVA sonuçları cinsiyet ana etkisine göre yalnızlık ve sosyal destek düzeylerinin farklılaşmadığını, kız ve erkek öğrencilerin birbirine benzer düzeyde yalnızlık ve sosyal destek algılarının olduğunu göstermektedir. Ana-baba tutumları ana etkisine göre ise yalnızlık ve sosyal destek düzeylerinin anlamlı bir biçimde farklılaştığını göstermektedir. Ebeveynlerini demokratik algılayan ebeveynlerin çocuklarının kendilerini daha az yalnız hissettikleri ve daha fazla arkadaşlarından ve ailelerinden sosyal destek aldıklarını algıladıkları görülmektedir. Sonuç olarak; araştırma sonuçları cinsiyet ana etkisine göre yalnızlık ve sosyal destek düzeylerinin farklılaşmadığını, algılanmış ebeveyn tutumlarına göre ise yalnızlık ve algılanmış sosyal destek düzeylerinin farklılaştığını göstermektedir.

Anahtar Sözcükler: Yalnızlık, sosyal destek, algılanmış ebeveyn tutumları, cinsiyet.

Abstract

The purpose of the present study is to investigate gender differences and perceived parents attitudes with respect to loneliness and perceived social support. The universe of this study was Çukurova University students. The sample consisted of 521 university students from different faculties (Education, Engineering, Economy, Humanities and Art) at University of Cukurova in 2005–2006 academic year. In this study to examine if there were any significant differences between gender- perceived parents attitudes and loneliness- perceived social support, multivariate statistic technic (MANOVA) was used. Findings indicated that there was no significant differences on loneliness and social support according to gender but there was significant differences according to perceived parents attitudes. Gender main effect indicated that both female and male students experience loneliness and perceived social supportat more or less at the same level. Perceived parents attitudes main effect revealed that democratic parents' children felt less lonely and they perceived more social support from friends and their family. As a conclusion according to gender there was no significant effect on loneliness and perceived social support but according to perceiving parents attitudes there were significant effect on loneliness and perceived social support.

Keywords: Loneliness, social support, perceived parents attitudes, gender.

*Bu çalışma 15. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresinde (13-15 Eylül 2006, Muğla) poster bildirisi olarak sunulmuştur. Bu çalışma Çukurova Üniversitesi, Bilimsel Araştırma Projeleri (EF2006BAP12) tarafından desteklenmiştir

Yazışma adresi: **Yard. Doç. Dr., Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Psikolojik Danışma ve Rehberlik Anabilim Dalı, arcecen@cu.edu.tr

Yalnızlık, literatürde hemen her zaman kaçınılan ve kaygı, öfke, üzüntü ve diğerlerinden kendini farklı hissetme duygularının eşlik ettiği istenmeyen ve hoş olmayan bir deneyim olarak açıklanmakta (Jones, Freemon ve Goswick, 1981; Russell, Peplau ve Cutrona, 1980, DiTomasso ve Spinner, 1997) ve bilinenin aksine ileriki yaşlardan çok ergenler ve genç yetişkinler arasında sık bir biçimde ortaya çıkmaktadır (Jones ve Carver, 1991).Yapılan çalışmalardan elde edilen veriler yalnızlığın düşük benlik saygısı (Olmstead, Guy, O'Malley ve Bentler,1991), sosyal becerilerde yetersizlik (DiTomasso, 1997) depresyon (Anderson ve Harvey, 1988), alkolizm (Sadava ve Pak, 1994), obezite (Schumaker, Krejci ve Small, 1985) ve intihar (Weber, Mathe ve Nolsen, 1997) gibi geniş yelpazede yer alan bir takım psikolojik sorunlarla ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır. Weiss (1973, 1987) teorik olarak duygusal ve sosyal olmak üzere yalnızlığı ayırmakta, duygusal yalnızlığın aile, özel arkadaş ve ilişkilerle ilişkili olduğunu, sosyal yalnızlığın ise sosyal ortamdaki arkadaşlıklarla ilişkili olduğunu belirtmektedir. Cutrona (1982) genç yetişkinlerde yalnızlığı tahmin eden en önemli yordayıcının flört etme ve aileden çok sosyal ilişkilerde ve arkadaşlıklarla ilişkili memnuniyetsizlik olduğunu rapor etmektedir. Yalnızlık ve cinsiyet değişkeninin ele alındığı araştırma sonuçlarında ergenlerde yalnızlık düzeyleri açısından kızlar ve erkekler arasında anlamlı farklılıklar bulunmamasına rağmen genç yetişkinlik yıllarında erkeklerin kızlara göre daha fazla yalnızlık yaşadıkları rapor edilmektedir (Jones, Freeman ve Goswick, 1981; Wittenberg ve Reis, 1986).

Yapılan ampirik çalışmalardan elde edilen veriler üniversite öğrencilerinde (Schmitt ve Kurdec, 1985) ve erken, orta ve geç adolesanlarda (Mahon ve Yarcheski, 1992) yalnızlık ve sosyal desteğin birbiriyle ters yönde güçlü bir biçimde ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır. Mahon ve Yarcheski (1994) ve Mahon, Yarcheski ve Yarcheski (1998) algılanmış sosyal desteğin artarken yalnızlık düzeyinin azaldığını ve sosyal desteğin azalırken yalnızlık düzeyinin arttığını rapor etmektedirler. Sosyal destek ile ilişkili yazın incelendiğinde biri algılanmış sosyal destek diğeri alınan sosyal destek olarak iki sosyal destek türünden bahsedilmektedir. Algılanmış sosyal destek, bir kişinin ihtiyaç duyduğunda destek kaynaklarının varlığıdır ve öznel ve niteliksel olarak tanımlanmakta, ölçülmekte ve algılanan sosyal desteğin psikolojik sağlık üzerinde alınan sosyal destekten daha belirleyici olduğu rapor edilmektedir (Stokes, 1985). Sosyal destek literatüründe en sık kullanılan sınıflama Weis (1974)'e aittir. Weiss (1974)'e göre farklı tip ilişkiler bireylerin farklı kişiler arası ihtiyaçları karşılamakta ya da farklı sosyal destek tiplerini sunmaktadır. Örneğin; bağlanma bir eş ya da romantik bir ilişkideki

bireyden; sosyal bütünleşme ise arkadaşlardan gelir. Çok boyutlu algılanmış sosyal destek, kuramsal olarak üç farklı kaynaktan; arkadaşlar, aile ve birey için anlamlı diğer kişilerden (akraba, komşu v.b) elde edilmektedir. Arkadaşlardan algılanan sosyal destek, okul ortamında yalnızlığı en fazla yordayan değişkenlerden biridir (Cutrona, Peplau ve Russell, 1980) Bunun yanı sıra yalnızlığı yordayan bir başka değişken ise ailelerin çocuklarına sağladıkları destektir. Bullock (1993) sıcak ve sevecen ailelere sahip olup, aileleri tarafından desteklenen çocuklarda yalnızlık düzeyinin düşük olduğunu belirtmektedir. Bu bilgiye dayanarak ebeveyn çocuk ilişkisindeki niteliğin yalnızlık üzerinde etkili olduğu söylenebilir. Genel olarak ele alındığında algılanan destek düzeyi yükseldikçe yalnızlık düzeyi azalacak ve eğitim kademelerinde yalnızlıkla ilişkili ortaya çıkabilecek psikolojik ve akademik problemler (düşük akademik başarı, okulu bırakma) en az düzeye indirilebilecektir. Bu nedenle eğitim kademelerinde yalnızlık ve sosyal destekle ilişkili çalışmalar önem kazanmaktadır. İlgili yazın incelendiğinde genç yetişkin örnekleme yalnızlık ve sosyal desteğin birlikte ele alındığı (Güngör, 1996; Yüksel, 1991; Bilgen, 1989) ve yalnızlığın nedenlerinin belirlenmesine yönelik (Demir, 1990) çalışmalar dikkati çekmektedir. Bununla birlikte algılanmış ebeveyn tutumlarına göre yalnızlık ve sosyal desteğin nasıl değişim gösterdiği ile ilgili herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu bilgiler ışığında araştırmanın problem cümlesi olarak “Üniversite öğrencilerinin cinsiyetlerine ve algılanan ebeveyn tutumlarına göre yalnızlık ve sosyal düzeylerinde anlamlı bir farklılık var mıdır?” sorusuna yanıt aranmıştır.

Yöntem

Araştırmanın evrenini Çukurova Üniversitesi, örneklemini Çukurova üniversitesinde 2005-2006 yılında farklı fakültelerde eğitim gören 243 (%46.5) kadın ve 278 erkek (%53.5) toplam 521 öğrenci oluşturmuştur. Örnekleme Eğitim (262; % 50.3) Mühendislik (102; %19.6), İdari Bilimler (80; %15.3) Fen Edebiyat (76; %14.6) olmak üzere dört farklı fakülteden öğrenciler yer almıştır. Öğrencilerin yaş ranjları 17 ile 35 (M=21.98, SD=2.3) arasında değişmektedir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplamak amacıyla öğrencilere “Kişisel bilgi formu”, “UCLA Yalnızlık Ölçeği” ve “Çok Boyutlu Algılanmış Sosyal Destek Ölçeği” uygulanmıştır. Araştırmanın bağımsız değişkenleri ile ilgili bilgiyi toplayabilmek

amacıyla araştırmacı tarafından oluşturulan kişisel bilgi formunda öğrencilerin cinsiyetleri, yaşları, anne babalarının tutumlarını algılamalarını belirleyebilmek amacıyla “ Sizce eğitiminizde anne babanız nasıl bir çocuk yetiştirme tutumuna sahip?” sorusunu beş farklı kategorik tutumdan hangisine girdiğini işaretlemeleri istenmiştir. Ebeveyn tutumları a) Baskıcı ve otoriter b) Aşırı koruyucu c) Reddedici d) Eşitlikçi ve demokratik tutum e) Tutarsız olmak üzere (Rice, 1997) sınıflandırılmıştır.

UCLA Yalnızlık Ölçeği

UCLA Yalnızlık Ölçeği: UCLA yalnızlık ölçeği bireyin genel yalnızlık derecesini belirlemeye yarayan likert tipinde bir kendini değerlendirme ölçeğidir. Ölçeğin orijinalinde gözden geçirilen formu 10 maddesi olumlu yani anlamsal olarak yalnızlık içermeyen, diğer 10 maddesi olumsuz yani anlamsal olarak yalnız bireyleri belirlemeye yönelik toplam 20 maddelik “ Tamamen Katılıyorum” (1) ile “Tamamen Katılmıyorum” (4) arasında derecelemeyle sahiptir (Russell, Peplau ve Cutrona, 1980). Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 80, en düşük puan ise 20’dir. Alınan yüksek puanlar bireylerin daha fazla yalnızlık yaşadığına işaret etmektedir.

Ülkemizde ölçeğin geçerlik ve güvenirlik çalışmaları Demir (1989) tarafından yapılmıştır. Demir (1989)’in yaptığı çalışmada ölçeğin iç tutarlılığı ile ilgili analizler toplam 72 kişi üzerinde hesaplanmış ve cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı .96 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin beş hafta ara ile yapılan test tekrar test güvenirlik katsayısı .94 olarak bulunmuştur. Dünyada ve ülkemizde yalnızlıkla ilgili yapılmış pek çok çalışmada UCLA Yalnızlık ölçeği’nin kullanıldığı görülmektedir.

Çok Boyutlu Algılanmış Sosyal Destek Ölçeği

Ölçek Zimet, Dahlem, Zimet ve Farley (1988) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek 12 maddeden oluşan bireyin sosyal desteği ile ilgili kaynağın yeterliliğini ölçen “ Tamamen Katılmıyorum” (1) ile “ Tamamen Katılıyorum” (7) arasında değişen 7’li likert tipinde bir kendini değerlendirme ölçeğidir. Ölçek algılanan sosyal desteğin kaynağını aile, arkadaşlar ve anlamlı diğerleri olmak üzere üç alt boyutta ölçebilmektedir. Ölçeğin içtutarlık katsayısı alt ölçeklerde farklı örneklemelerde .79 ve .98 arasında, test tekrar test katsayısı ise 2-3 aylık periyotlarla ölçüldüğünde .72 ve .85 arasında değiştiği gözlenmiştir.

Ölçeğin Türkçeye ilk adaptasyonu Eker ve Arkar (1995) tarafından yapılmıştır. Yaptıkları gözden geçirme çalışmasında aile ve anlamlı diğerleri ile ilgili kavramlar üzerinde çalışılarak bazı değişiklikler yapılmış; ölçeğin psikometrik özelliklerini psikiyatri, cerrahi ve normal örneklem üzerinden elde edilen verilerde test edilmiştir. Ölçeğin Türkçe formu, orijinalinde olduğu gibi algılanmış sosyal desteğin kaynağını gösteren (arkadaş, aile ve anlamlı diğerleri) üç alt ölçekten ve 12 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin güvenirlik çalışmaları .80 ile .95 arasında değişen yüksek tutarlılık düzeylerine sahip olduğunu göstermektedir. Algılanmış sosyal destek ölçeği Türkiye’de farklı çalışmalarda (Çakır ve Palabıyıkoglu; Tüzün, 1997; Güngör, 1996) kullanılmıştır. Bu örneklemde Algılanmış sosyal destek ölçeğinin güvenirlik katsayısı ise .83 olarak hesaplanmıştır. Öleekten alınan yüksek puanlar algılanmış yüksek sosyal desteğe işaret etmektedir.

Verilerin Toplanması

Veriler toplanırken araştırmacı, araştırmanın amacı, ölçekler ve gönüllülük ilkesi hakkında bilgi vermiş ve güvenirliği sağlayabilmek amacıyla öğrencilerden ölçeklerin üzerine isimlerini yazmamaları istenmiştir. Araştırmadaki veriler Çukurova üniversitesindeki farklı fakültelerde okuyan üniversite öğrencilerinden toplanmış ve ölçekleri yanıtlatma süresi yaklaşık 15 dakika sürmüştür.

Verilerin Çözümlemesi

Toplam 537 üniversite öğrencisinden veri toplanmış ve bunlardan 16’sı çeşitli nedenlerle (tam doldurmama ya da rastgele doldurma) araştırmadan çıkarıldığından toplam 521 öğrenciden toplanan veriler üzerinden istatistiki işlemler yapılmıştır. Araştırmanın bağımsız değişkeni olan anne-baba tutum algıları ile ilgili bulgular analiz edildiğinde hiçbir öğrencinin ebeveynini reddedici tutuma sahip algılamadığı görülmüş ve bu nedenle reddedici tutum kategorisi analizlere dahil edilmemiştir. Toplanan verilerden birden fazla bağımsız değişkenin birden fazla bağımlı değişken üzerindeki etkisini incelemek amacıyla çok değişkenli varyans analizi (multivariate analysis of variance-MANOVA) ve 3 faktörlü varyans analizi kullanılmıştır. Bulgular doğrultusunda, birimler arasındaki farkların hangi gruplar arasında olduğunu belirleyebilmek amacıyla ANOVA ve Scheffe testi yapılmıştır (Tabachnick ve Feidell, 1996) Sonuçların yorumlanmasında $p < 0.5$ anlamlılık düzeyi kabul edilmiştir. Toplanan veriler, SPSS-WINDOWS 11.5 paket programıyla çözümlenmiştir.

Bulgular

MANOVA'nın sayıtlarından varyans-kovaryans matrislerinin homojenliğini incelemek amacıyla (Tabachnick, 1996) yapılan Box'ın M Testi'ne göre, bağımlı değişkenler arasındaki varyans ve kovaryansların faktörlerin her düzeyi için, aynı olduğunu ve anlamlı bir farklılık bulunmadığını göstermiştir [$F(412.520= 0.976, p=.286)$].

Tablo 1

Öğrencilerin Cinsiyetlerine ve Anababa Tutumlarını Algılamalarına Göre Yalnızlık ve Algılanmış Sosyal Destek Puanlarının Ortalama ve Standart Sapmaları

	Ucla			Aile		Arkadaş		Anlamlı Diğerleri	
CİNSİYET	N	M	SD	M	SD	M	SD	M	SD
Kadın									
Baskıcı	14	35,11	10,1	17,85	5,65	20,61	6,47	17,90	10,41
Koruyucu	60	33,90	8,09	21,90	5,12	22,65	4,20	20,10	9,40
Eşitlikçi	142	32,82	9,19	24,60	3,73	22,60	4,51	18,2	9,85
Tutarsız	27	34,50	10,22	21,71	6,92	21,14	3,73	18,01	8,72
Toplam	243	33,41	9,07	22,11	5,08	22,33	4,80	18,64	8,03
Erkek									
Baskıcı	29	42,10	9,19	20,13	5,28	20,58	5,26	19,00	7,87
Koruyucu	55	36,32	9,40	21,40	4,65	22,50	4,21	16,82	9,00
Eşitlikçi	155	34,55	9,01	22,94	4,69	22,70	4,57	19,61	8,20
Tutarsız	39	40,21	11,71	18,92	5,50	21,00	4,54	17,71	7,89
Toplam	278	33,54	9,06	21,78	5,06	22,03	4,60	18,73	8,32

Tablo-1 incelendiğinde, erkek öğrencilerin yalnızlık ($\bar{X}=33.54$) ölçeğinden aldıkları puanların ortalamalarının kız öğrencilerin ortalamalarına göre ($\bar{X}=33.41$) birbirine yakın ancak daha yüksek; algılanmış sosyal destek puan ortalamalarında, kız öğrencilerin aile ($\bar{X}=22.11$) ve arkadaş ($\bar{X}=22.33$) alt ölçeklerinden elde ettikleri puanların ortalamalarının erkek öğrencilerin aile ($\bar{X}=21.78$) ve arkadaş ($\bar{X}=22.03$) alt ölçeklerinden aldıkları puan ortalamalarından daha yüksek; erkek öğrencilerin ise anlamlı diğerleri ($\bar{X}=18.73$) alt ölçeği puan ortalamalarının kızların anlamlı diğerleri ($\bar{X}=18.64$) alt ölçeği puan ortalamalarından daha yüksek olduğu görülmektedir.

Ana-baba tutumlarına göre bakıldığında ise; kızlarda ve erkeklerde en düşük yalnızlık puanlarının eşitlikçi ($\bar{X}=32.82$ ve $\bar{X}=34.55$) algılanan ebeveyn tutumuna

sahip öğrencilerde, en yüksek yalnızlık puanlarının ise kızlarda ve erkeklerde ($\bar{X}=35.11$; $\bar{X}=42.10$) baskıcı algılanan ebeveyn, tutumuna sahip öğrenciler olduğu görülmektedir.

Ana-baba tutumlarına göre algılanan sosyal destek puanları incelendiğinde ise; aileden algılanan en yüksek sosyal destek puanlarının kızlarda ($\bar{X}=24.60$) ve erkeklerde ($\bar{X}=22.94$) eşitlikçi tutuma sahip ebeveynlerin çocuklarının olduğu, en düşük ise kızlarda baskıcı algılanan ($\bar{X}=17.85$) ve erkeklerde ($\bar{X}=18.92$) tutarsız algılanan tutuma sahip ebeveynlerin çocukları olduğu görülmektedir. Arkadaşlardan algılanan sosyal destek puanlarının ortalamaları incelendiğinde kızlarda ve erkeklerde eşitlikçi ve koruyucu ebeveyn algısı puan ortalamalarının birbirine oldukça yakın ve yüksek olduğu ($\bar{X}=22.60$ ve $\bar{X}=22.65$), ($\bar{X}=22.70$; $\bar{X}=22.50$), kızlarda ve erkeklerde baskıcı ($\bar{X}=20.61$; $\bar{X}=20.58$) ve tutarsız ($\bar{X}=21.14$; $\bar{X}=21.00$) algılanan ebeveyn tutumlarına sahip öğrencilerin daha düşük puan ortalamalarına sahip olduğu gözlenmektedir. Anlamli diğerlerinden algılanan sosyal destek puanlarının ortalamaları incelendiğinde ise kızlarda en yüksek koruyucu ($\bar{X}=20.10$) en düşük baskıcı ($\bar{X}=17.90$); erkeklerde en yüksek eşitlikçi ($\bar{X}=19.61$) ve baskıcı ($\bar{X}=19.0$); en düşük ise koruyucu ($\bar{X}=16.82$) ve tutarsız ($\bar{X}=17.71$) tutuma sahip algılanan ebeveynlerin çocukları olduğu görülmektedir. Bu farklılıkların anlamlı olup olmadığını incelemek amacıyla 2(Cinsiyet:kız,erkek) x 4 (baskıcı, koruyucu, eşitlikçi, tutarsız)'lük çoklu MANOVA analizi yapılmıştır. Öğrencilerin cinsiyet ve ana-baba tutumlarını algılamalarına göre yalnızlık, aile, arkadaş ve anlamlı diğerlerinden algılanan sosyal destek puanlarının çok yönlü varyans analizi (MANOVA) sonuçları Tablo-2'de gösterilmektedir.

Tablo 2

Cinsiyet ve Algılanan Ana-Baba Tutumları Puanlarına Göre Yalnızlık ve Algılanan Çok Boyutlu Sosyal Destek Puanlarının Çok Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

ETKİ	λ	F	DENENCE (sd)	HATA (sd)	p
Kesişim	.017	7296.89	4.00	510.00	.000
Cinsiyet	.995	.616	4.00	510.00	.651
Anababa Tutumları	.840	7.160	12.00	1349.62	.000***
Cinsiyet x Ana-Baba Tutumları	.964	1.549	12.00	1349.62	.101

** p< .001; ***p<.0001

Tablo-2’de görüldüğü gibi, bağımlı değişkenlerin ortalamalarının ana etkisinde, cinsiyetlere göre yalnızlık ve sosyal destek düzeylerinde ($\lambda=.995$, $F[4,510]=4.424$, $p>0.5$) ve ana-baba tutumlarına göre ise ($\lambda=.849$, $F[12,1349]=7.162$, $p<.001$) anlamlı etkiler görülmüştür. Cinsiyet ve Algılanan Anababa Tutumları ortak etkilerine bakıldığında ise, Cinsiyet*Ana-Baba Tutumları ($\lambda=.964$, $F[12,1349]=1.54$ $p>.05$) ortak etkileri arasında anlamlı fark olmadığı görülmüştür. Hangi bağımlı değişkenin çok değişkenli (multivariate) anlamlılığa katkı sağladığını anlamak amacıyla ANOVA yapılmıştır. ANOVA sonuçları Tablo-3’te gösterilmektedir.

Tablo 3

Cinsiyet ve Algılanan Ana-Baba Tutumları Puanlarına Göre Yalnızlık ve Algılanan Çok Boyutlu Sosyal Destek Puanlarının Anova Sonuçları

VARYANSIN KAYNAĞI		KARELER TOPLAMI	sd	ORTALAMA KARELER	F	p
Cinsiyet	UCLA	18.708	1	18.708	.206	.650
	Aile	37.361	1	37.361	1.670	.197
	Arkadaşlar	.033	1	.033	.002	.968
	Anlamlı diğerleri	5.827	1	5.827	.073	.788
Ana-Baba Tutumları	UCLA	1516.846	3	505.615	4.833	.001**
	Aile	1739.646	3	579.882	25.92	.000**
	Arkadaşlar	206.721	3	68.907	3.417	.017*
	Anlamlı Diğerleri	69.132	3	23.044	.287	.834
Cinsiyet * Anababa Tutumları	UCLA	405.284	3	135.095	1.468	.222
	Aile	115.725	3	38.575	1.725	.161
	Arkadaşlar	.675	3	.225	.011	.998
	Anlamlı Diğerleri	480.206	3	160.069	1.997	.114
HATA	UCLA	47211.34	513	92.030		
	Aile	11475.1	513	22.369		
	Arkadaşlar	10560.25	513	20.585		
	Anlamlı Diğerleri	41120.50	513	80.173		
TOPLAM	UCLA	50566.70	520			
	Aile	13485.7	520			
	Arkadaşlar	10805.10	520			
	Anlamlı Diğerleri	41684.00	520			

(* $p<.05$, ** $p<.01$, *** $p<.001$)

Tablo-3 incelendiğinde; cinsiyet ana etkisi açısından yalnızlık ($F[1,520]=.206$, $p>.05$) düzeylerinin farklılaşmadığı görülmektedir. Ana-Baba tutumları algılamaları ana etkisi açısından ele alındığında ana-baba tutum algılamalarının yalnızlık ($F[3,520]=4.83$, $p<.01$), aile ($F[3,520]=25.92$, $p<.001$) ve arkadaşlardan algılanan sosyal destek ($F[3,520]=3.61$, $p<.05$) puanları üzerinde anlamlı farklılıklara neden olduğu gözlenmiştir. Cinsiyet ve algılanan ana-baba tutumları etkileşimleri açısından ise anlamlı farklılıkların olmadığı görülmektedir. Ana-Baba tutumlarına göre yalnızlık ve sosyal destek düzeyleri açısından anlamlı farkların hangi gruplar arasında olduğunu bulabilmek amacıyla Scheffe testi yapılmıştır. Yapılan ikili karşılaştırmalar sonucu anababa tutumlarında eşitlikçi ve baskıcı ($p<.001$) grup, eşitlikçi ve tutarsız ($p<.05$) gruplar arasında ebeveynlerini eşitlikçi algılayan öğrencilerin lehine yalnızlık puanları düşüktür.

Aileden algılanan sosyal destek puanları ile ilgili gruplar arasında yapılan ikili Scheffe karşılaştırmalarında eşitlikçi ve baskıcı ($p<.005$), eşitlikçi ve koruyucu ($p<.005$) gruplar arasında ebeveynlerini eşitlikçi algılayan öğrenciler lehine, koruyucu ve tutarsız ($p<.005$) gruplar arasında koruyucu grup lehine aileden algılanan sosyal destek puanlarının anlamlı bir biçimde farklılaştığı görülmektedir.

Arkadaşlardan algılanan sosyal destek puanları ile ilgili gruplar arasında yapılan ikili karşılaştırmalarda baskıcı ve eşitlikçi ($p<.02$), tutarsız ve eşitlikçi gruplar arasında ($p<.01$) düzeyinde eşitlikçi grup lehine; ebeveynlerini baskıcı ve koruyucu algılayan gruplar arasında koruyucu ebeveynler lehine ($p<.03$) arkadaşlardan algılanan sosyal destek puanları yüksektir.

Anlamlı diğerleri (komşu, akraba, nişanlı v.b) ile ilişkili olarak algılanan ebeveyn tutumları grupları arasında baskıcı, koruyucu, eşitlikçi ve tutarsız gruplardan algılanan sosyal destek düzeyleri açısından bir farklılık olmadığı görülmüştür.

Tartışma ve Yorum

Araştırmadan elde edilen sonuçlar cinsiyet ana etkisine göre yalnızlık ve sosyal destek düzeylerinin farklılaşmadığı sonucunu ortaya koymaktadır. Kız ve erkek öğrenciler arasında yalnızlık ve arkadaşlardan, aileden ve anlamlı diğerlerinden algılanan destek düzeylerinin farklılaşmadığını göstermektedir. Literatür incelendiğinde cinsiyete göre yalnızlık ve algılanan sosyal destek düzeylerinin farklılaşıp farklılaşmadığı konusunda birbiriyle çelişkili araştırma sonuçlarının olduğu görülmektedir. Bazı araştırmalarda Jones, Freeman ve Goswick

(1981), Wittenberg ve Reis (1986) cinsiyete göre yalnızlık açısından anlamlı bir fark olmadığı rapor edilirken bazı araştırmalarda ise Russell, Peplau ve Cutrona (1980), Arı ve Hamarta (2000) cinsiyete göre yalnızlık düzeylerinin farklılaştığı rapor edilmektedir. Cinsiyetlerine göre kızlar ve erkekler ailelerinden, arkadaşlarından ve anlamlı diğerlerinden algıladıkları destek düzeylerine göre farklılaşmama göstermemektedir. Literatür incelendiğinde bu bulgunun Caldwell ve Bloom (1982)'ün araştırma bulgularına paralel olduğu bununla birlikte ergenler üzerinde yapılan kızların erkeklere göre arkadaşlarından daha fazla destek algıladıkları ile ilgili araştırma sonuçlarının bulgularıyla çelişkili sonuçlar gösterdiği görülmektedir (Allen ve Stoltenberg, 1995; Antonucci, 1987; Stokes ve Wilson, 1984). Bu bulgu üzerinde çalışılan örneklemdeki üniversiteli kızların ve erkeklerin hemen hemen aynı düzeyde aile, arkadaş ve anlamlı diğerlerinden (komşu, akraba v.b) sosyal destek algısına sahip olduklarını göstermektedir. Üniversitede okuyan kız ve erkek öğrencilerin sosyal destek kaynaklarının birbirine benzemesi bulguların bu yönde çıkmasına neden olmuş olabilir. Üniversite yıllarında ebeveynlerinden uzaklaşan kız ve erkek genç yetişkinler kendilerine özgü sosyal destek ağlarını oluşturmaktadır şeklinde yorumlanabilir.

Ebeveyn tutumlarını algılamaları ana etkisine göre bakıldığında ise öğrencilerin yalnızlık düzeyleri ve sosyal destek puanlarının anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir. Yapılan ikili karşılaştırmalarda ebeveynlerini eşitlikçi-demokratik algılayan öğrencilerin yalnızlık puanlarının anlamlı bir şekilde diğer ebeveyn tutumlarına sahip öğrencilerin (baskıcı/otoriter, tutarsız, koruyucu) yalnızlık puanlarından düşük olduğu gözlenmektedir. Ailelerini eşitlikçi- demokratik algılayan öğrenciler aile içerisinde yetiştirilirken kendilerini, duygularını ve düşüncelerini daha iyi ifade etme şansına sahip olmakta insanlara karşı güven ilişkisi geliştirmekte ve sosyal bir çevre içerisinde muhtemelen daha kolay ve sağlıklı bir arkadaş ilişkisi geliştirebilmekte ve kendilerini daha az yalnız hissetmektedirler. Araştırmada elde edilen diğer bir bulgu ise ebeveynlerini koruyucu algılayan öğrencilerin yalnızlık puanlarının baskıcı-otoriter algılayan gruba göre anlamlı bir biçimde düşük olmasıdır. Bu bulgu ebeveynlerini koruyucu algılayan öğrencilerin, tutarsız algılayanlara göre yalnızlık açısından daha düşük puanlar aldığını ve daha az yalnızlık hissettiklerini göstermektedir. Ebeveynlerini otoriter-baskıcı ve tutarsız algılayan öğrencilerin yalnızlık yaşamaları açısından risk grubu oluşturduğu kabul edilebilir.

Yukarıdaki bulgulara paralel olarak otoriter-baskıcı ebeveynlerin çocukları aileden ve arkadaşlarından daha az destek algılamaktadırlar. Otoriter ve baskıcı

ebeveynlerin çocuklarını yetiştirirken katı kurallar koymakta, onların kendilerini ifade etmelerine izin vermemekte ve çocuklarının ihtiyaçlarına duyarlı olmamaktadırlar. Ayrıca otoriter ve baskıcı ebeveynler çocuklarını yetiştirirken onların arkadaş gruplarıyla ilişkilerini sınırlıyabilmekte ve bunlarla ilgili sıkı ve kabul edilemez bir takım katı kurallar koyabilmektedirler. Otoriter-baskıcı aileler çocuklarının sosyal yönlerinin gelişimini önemsememekte ve arkadaş desteğine olumlu bakmamakta, bu nedenle de uygun sosyal becerileri kazanmakta ve kendilerine ve çevredekilerine güven geliştirmekte yetersizlikler yaşamaktadırlar. Yukarıda elde edilen araştırma sonuçları Bullock (1993)'un araştırma sonuçlarıyla paralellik göstermektedir. Bullock (1993) sıcak ve sevecen ailelere sahip olup, aileleri tarafından desteklenen çocuklarda yalnızlık düzeyinin düşük olduğunu belirtmektedir. Bu bilgiye dayanarak ebeveyn çocuk ilişkisindeki niteliğin yalnızlık üzerinde etkili olduğu söylenebilir.

Araştırmada hipotez olarak test edilmeyen ancak ortaya çıkan bir başka sonuç ise çalışılan örnekleme hiçbir üniversite öğrencisinin ebeveynini reddedici olarak algılamamış olmasıdır.

Sonuç olarak üniversite yıllarında yaşanan yalnızlık duygularının ve sosyal destek algılarının cinsiyetlere göre farklılık göstermediği ancak algılanan ebeveyn tutumlarıyla ilişkili olduğu görülmektedir. Tüm eğitim kademelerinde öğrencilerin birbirleriyle daha yakın ve sağlam ilişkiler kurabileceği sosyal etkinliklere yer verilmesi onların birbirlerini anlamalarına ve kendilerini daha iyi ifade etmelerine katkıda bulunacaktır. Ayrıca öğretmen tutumlarının da demokratik-eşitlikçi olması öğrencilerin sınıf ortamında kendilerini daha rahat ifade etmelerine ve kendilerine saygılarının yükselmesine yardımcı olurken aynı zamanda kendilerini daha az yalnız hissetmelerine katkı sağlayacaktır.

Kaynaklar

- Allen, S. F. ve Stoltenberg, C. D. (1995). Psychological separation of older adolescents and young adults from their parents: An investigation of gender differences. *Journal of Consulting and Development*, (73), 542–546.
- Anderson, C. A. ve Harvey, R. J. (1988). Discriminating between problems in living: An examination of measures of depression, loneliness, shyness, and social anxiety. *Journal of Social and Clinical Psychology*, (6), 482–491.
- Antonucci, T. C. ve Akiyama, H. (1987). An examination of sex differences in social support among older men and women. *Sex Roles*, 17(11/12), 737–749.

- Arı, R. ve Hamarta, E. (2000). Investigation of social skills and loneliness levels of university students with respect to their personal characteristics. *Selcuk University Journal of Faculty of Education*, (10), 121–134.
- Caldwell, R. A. ve Bloom, B. L. (1982). Social support: Its structure and impact on marital disruption. *American Journal of Community Psychology*, 10(6), 647–667.
- Cutrona, C. E. (1982). Transition to change: loneliness and the process of social adjustment. In L. A. Peplau and D. Perlman (Eds.), *Loneliness: a sourcebook of current theory, research and therapy* (pp. 291–309). New York: Wiley
- Çakır, Y. ve Palabıyıkoglu, R. (1997). Gençlerde sosyal destek-çok boyutlu algılanan sosyal destek ölçeğinin güvenirlik ve geçerlilik çalışması. *KrizDergisi*, (5), 15-24.
- Demir, A. (1989). UCLA yalnızlık ölçeğinin geçerlik ve güvenirliği. *Türk Psikoloji Dergisi*, 7(23), 14–18.
- Demir, A. (1990). *Üniversite öğrencilerinin yalnızlık düzeylerini etkileyen bazı etmenler*. Yayımlanmamış doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- DiTommaso, E. (1997). *Assessing an attachment model of loneliness: The relationship between attachment style, chronic loneliness and coping*. Dean of Graduate Studies. Unpublished PhD dissertation, The University of New Brunswick, Canada.
- DiTommaso, E. ve Spinner, B. (1997). Social and emotional loneliness: A reexamination of Weiss' typology of loneliness, *Personality and Individual Differences*, (22), 417–427
- Eker, D. ve Arkar, H. (1995). Perceived social support: Psychometric properties of the MSPSS in normal and pathological groups in a developing country. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*, (30), 121–126.
- Güngör, D. (1996). Turkish university students' relationships with their friends and families: Social support, Satisfaction and Loneliness. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ortadoğu Teknik Üniversitesi, Ankara.
- Hamarta, E. (2000). *Üniversite öğrencilerinin yalnızlık ve sosyal beceri düzeylerinin öğrencilerin özlük nitelikleri açısından incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.

- Çakıl, N. (1998). *Grupla sosyal beceri eğitiminin üniversite öğrencilerinin yalnızlık düzeyleri üzerindeki etkisi*. Yayımlanmamış doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Jones, W. H. ve Carver, M. D. (1991). Adjustment and coping implications of loneliness, R. Snyder ve D.R. Forsyth (Eds.), *Handbook of social and clinical psychology: The healthy perspective* (395-415) New York: Pergamon Press.
- Jones, W. H., Freemon, J. E. ve Goswick, R. A. (1981). The persistence of loneliness: Self and other determinants, *Journal of Personality*, (49), 27–28.
- Jones, W. H. ve Moore, T. L. (1987). Loneliness and social support. *Journal of Social Behavior and Personality*, (2), 145–156.
- Mahon, N. E. ve Yarcheski, A. (1992). Alternate explanations of loneliness in adolescents: A replication and extension study. *Nursing Research*, 41, 151–156.
- Mahon, N. E. ve Yarcheski, T. J. (1994). Future time perspective and positive health practices in adolescents. *Perceptual and Motor Skills*, (79), 395-398.
- Mahon, N. E., Yarcheski, A. ve Yarcheski, T. J. (1994). Differences in social support and loneliness in adolescents according to developmental stage and gender. *Public Health Nursing*, (11), 361–368.
- Mahon, N. E., Yarcheski, A. ve Yarcheski, T. J. (1998). Social support and positive health practices in young adults: Loneliness as a mediating variable. *Clinical Nursing Research*, 7(3), 292 (17).
- McFarlane, A. H., Neale, K. A., Norman, G. R., Roy, R. G. ve Streiner, D. L. (1981). Methodological issues in developing a scale to measure social support. *Schizophrenia Bulletin*, (7), 90–100.
- McWhirter, B. R. (1990). Loneliness: A review of current literature, with implications for counseling and research. *Journal of Counseling and Development*, (68), 417–422.
- Nadler, A., Maler, S. ve Friedman, A. (1984). Effects of helpers' sex, subjects' androgyny, and self-evaluation on males' and females' willingness to seek and receive help. *Sex Roles*, 10(5/6), 327–339.
- Olmstead, R. E., Guy, S. M., O'Malley, P. M ve Bentler, P. M. (1991). Longitudinal assessment of the relationship between self-esteem, fatalism, loneliness and substance abuse. *Journal of Social Behavior and Personality*, 6, 749–770.

- Peplau, L. A., Miceli, M. ve Morash, B. (1982). Loneliness and self-evaluation. In L. A. Peplau ve D. Perlman (Eds.), *Loneliness: A sourcebook of current theory, research and therapy* (pp. 135–151). Newbury Park, CA: Sage.
- Rokach, A. ve Brock, H. I. (1995). The effects of gender, marital status, and the chronicity and immediacy of loneliness. *Journal of Social Behavior and Personality*, 10(4), 1-16
- Russell, D.; Cutrona, C. E., Rose, J. and Yurko. K. (1984). Social and emotional loneliness: An exploration of Weiss's typology of loneliness. *Journal of Personality and Social Psychology*, 46(6): 1313-1321
- Russell, D.; Peplau, L. A. ve Cutrona, C. E. (1980). The revised UCLA Loneliness Scale: Concurrent and discriminant validity evidence. *Journal of Personality and Social Psychology*, (39), 472–480.
- Russell, D. (1982). *The measurement of loneliness*. In L. A. Peplau & D. Perlman (Eds.), *Loneliness: A sourcebook of current theory, research and therapy* (pp. 81–104). New York: Wiley.
- Sadava, S. W. ve Pak, A. W. (1994). Problem drinking and close relationships during the third decade of life. *Psychology of Addictive Behaviors*, (8), 251–258.
- Schmitt, J. P. ve Kurdek, L. A. (1985). Age and gender differences in and personality correlates of loneliness in different relationships. *Journal of Personality Assessment*, (49), 484–496.
- Schumaker, J. F.; Krejci, R. C. ve Small, L. (1985). Experience of loneliness by obese individuals. *Psychological Reports*, (57), 1147–1154.
- Stokes, J. P. (1985). The relation of social network and individual difference variables to loneliness. *Journal of Personality and Social Psychology*, (48), 981–990.
- Stokes, J. P. ve Wilson, D. G. (1984). The inventory of socially supportive behaviors: Dimensionality, prediction, and gender differences. *American Journal of Community Psychology*, 12(1), 53–69.
- Tabachnick, B. G. ve Fidell, L. S. (1996). *Using multivariate statistics* (3rd ed.). New York: Harper Collins.

- Tüzün, Z. (1997). Life events, depression, social support systems, reasons for living and suicide probability among university students. Unpublished master thesis in Applied Psychology, METU, Ankara.
- Weber, B.; Mathe, A. ve Nolsen, E. (1997). Relationships among multiple suicide ideation risk factors in college students. *Journal of College Student Psychotherapy*, (11), 49–64.
- Weiss, R. S. (1973). *Loneliness: The experience of emotional and social isolation*. Cambridge, MA: MIT Pres.
- Weiss, R. S. (1987). Reflections on the present state of loneliness research. *Journal of Social Behaviour and Personality*, (2), 1-16.
- Wheeler, L., Reis, H. ve Nezlek, J. (1983). Loneliness, social interaction and sex roles. *Journal of Personality and Social Psychology*, (45), 943–953.
- Wittenberg, M. T. ve Reis, H. T. (1986). Loneliness, social skills, and social perception. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 12, 121–130.
- Zimet, G. D.; Dahlem, N. W.; Zimet, S.G. ve Farley, G. K. (1988). The Multidimensional scale of perceived social support. *Journal of Personality Assessment*, (52), 30- 41.

Summary

UNIVERSITY STUDENTS' LONELINESS AND PERCEIVED SOCIAL SUPPORT LEVELS ACCORDING TO GENDER AND PERCEIVED PARENTS ATTITUDES*

A. Rezan ÇEÇEN**

In this study, gender differences and perceived parents attitudes with respect to loneliness and perceived social support were examined. Loneliness has been defined always as an unpleasant experience that derives from important deficiencies in the lonely person's network of social relationships (Peplau & Perlman, 1982). It is most common among adolescents and young adults (Jones & Carver, 1991; McWrihter, 1990). Last two decades research revealed that loneliness associated with several psychological problems such as low self-esteem, lack of social skills and with social anxiety depression, alcoholism, attempting suicide, obesity. Hence, it is very important to design new researchs related with loneliness at all academic levels will contribute to students psychological health or wellbeing. Theoretically, loneliness and social support variables show negative strong relation (Schmitt ve Kurdek, 1985; Mahon ve Yarcheski, 1992; Güngör, 1996). Conversely loneliness, social support has positive effect on psychological well being and the persons who get more perceived social support during stress periods they can more resistant to stress situations. In our country when investigated literature can be seen loneliness and social support researches are very limited ((Hamarta, 2000; Çakıl, 1998; Güngör, 1996; Demir, 1990). Thus, it is very important to design new loneliness and social support researches.

*This study was presented as a poster presentation at the 15th National Educational Sciences Congress (13-15 September, 2006 Muğla). This research was supported by Cukurova University, Scientific Research Projects (EF2006BAP12).

Address for correspondence: **Yard. Doç. Dr., Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Psikolojik Danışma ve Rehberlik Anabilim Dalı, arcecen@cu.edu.tr

The purpose of the present study is investigated gender differences and perceived parents attitudes with respect to loneliness and perceived social support. The following research question is examined. Are there any significant differences between gender, perceived parents attitudes and loneliness, perceived social support.

The sample consisted of 521 univesity students [243 female (46.5%) 278 male (53.5%); M=21.98; SD=2.3] from different faculties Education (262; 50.3%), Engineering (102; 19.6%), Economy (80; 15.3%) , Humanities and Art (76;14.6%) at University of Cukurova in 2005–2006 academic year. In this study to examine if there were any significant differences between gender- perceived parents attitudes and loneliness- perceived social support, multivariate statistic (MANOVA) technic was used. Findings indicated that there was no significant differences on loneliness and social support according to gender but there was significant differences according to perceived parents attitudes. Gender main effect indicated that male students experience loneliness as much as female students. Perceived parents attitudes main effect revealed that democratic parents' children felt less lonely and they perceived more social support from friends and their family. As a conclusion perceiving parents attitudes have significant effect related with loneliness and perceived social support.